

Stichting RoMeO

Postbus 156

3000 AD Rotterdam

info@stichtingromeo.nl

Stichting RoMeO in het jaar 2023

Het jaar 2023 begon met de overtuiging dat we het Coronavirus nu eindelijk achter ons hadden gelaten en ons konden richten op het weer uitbouwen van onze activiteiten. Alles werd uiteraard wel weer overschaduwd door de geopolitieke verwickelingen in het Zuidoosten van Europa. Vooral speelde de onzekerheid wat dit voor het seizoen zou betekenen. Uiteindelijk is dit meegevallen. Het jaar zijn we begonnen om onze activiteiten naar het publiek toe onder de vlag Rotterdams Openbaar Vervoer Museum uit te voeren. Voluit en niet met een afkorting, want dan hadden we dat gewoon onder de naam RoMeO kunnen blijven doen. Het is met de naam voluit sneller duidelijk met wat voor organisatie je te maken hebt. Stichting RoMeO blijft als naam en organisatie bestaan en blijft de noemer waaronder alle activiteiten worden uitgevoerd.

Plan Toekomstvast Tramnet

We werden begin 2023 geconfronteerd met de presentatie van het Plan Toekomstvast Tramnet van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, de overheid die in onze regio de ov-concessies verleent. We maken ons over dit plan grote zorgen omdat met de uitvoering ervan ons verdienmodel onder druk komt te staan. Als alle voorgestelde wijzigingen doorgaan betekent dat nogal wat voor de omvang en samenhang van het Rotterdamse tramnet. Bijna alle tramtrajecten 'in asfalt' zouden moeten verdwijnen. Het is vooral een efficiency-plan. Een deel van de passagiers wordt geacht de tram in te ruilen voor de fiets of de benenwagen. Voor de op te heffen tramtrajecten komt geen vervanging. De tram zou op een aantal trajecten duur, langzaam en gevaarlijk zijn, aldus het rapport. Het plan vermeldt uitdrukkelijk dat onze museumremise aangesloten blijft op het tramnet, dat is positief te noemen. We kunnen ook in de toekomst van de Kootsekade de stad in blijven rijden, en ook weer terugkomen. Maar wel alleen nog via de Bergweg, want de Zaagmolenstraat moet volgens het plan verlost worden van die 'lastige' trams. Verder verdwijnt de tram uit heel veel straten: Benthuizenstraat, Nieuwe Binnenweg, Lage Erfbrug, Spangen, Willemsplein, Vasteland, Pijperstraat, Boezemstraat, Goudse Rijweg, Oudedijk en Burgemeester Oudlaan. Wat er gebeurt met de tramrails in de huidige omleidingsroutes (Boezemweg, Goudsesingel, Blijdorp, Claes de Vrieselaan, Mathenesserlaan) moet nog nader uitgezocht worden. En het eindbeeld van het plan is 2030. Niet alles zal meteen ingaan, maar een faseringsplan is er nog niet.

Zo'n ingreep in het tramnet is bedreigend voor ons exploitatie- en verdienmodel omdat rondritten langs toeristisch aantrekkelijke locaties straks nog maar heel beperkt mogelijk is. Je wordt straks gedwongen om dezelfde trajecten heen en weer te rijden omdat lusritten vervallen. In de meeste gevallen is dat niet interessant, terwijl het ook veel tijd kost. De tramverbinding met de voor veel toeristen belangrijke bestemming historisch Delfshaven verval (via Nieuwe Binnenweg). En de Euromast valt ook niet meer logisch op te nemen in een route. Een ritje langs de Rotte is alleen interessant als je via een ander traject weer terug kunt rijden naar de stad, maar die mogelijkheid lijkt ook al te verdwijnen. Ook de fraaie Noordsingel past niet meer in een rondrit. De verbinding met het Willemsplein valt weg als lijn 7 verdwijnt. Het is voor Lijn 10 de beginhalte op het toeristische knooppunt van Rotterdam. Het is ons inziens een vorm van armoede dat hier de tram verdwijnt. Gelukkig werd al snel duidelijk dat dit traject een functie als calamiteitenspoor zal krijgen, zodat wij hier wel kunnen blijven rijden.

We hebben de inspraakmomenten bij de gemeenteraad benut om onze bezwaren kenbaar te maken, het heeft echter niet tot de aanpassingen in het plan geleid die voor ons van belang waren.

Huisvesting

Naast de donkere wolken die de inkrimping van het tramnet verbeelden, is ook nog een ander hoofdpijndossier. Dat is de huisvesting van de Stichting. Voor de trams bestaat er bij de RET consensus dat we de remise Kootsekade kunnen blijven gebruiken. Dat is in een overleg medio 2023 door de directie van de RET bij monde van zijn algemeen directeur Maurice Unck nog eens

bevestigd. Alleen de kosten voor onderhoud, en vooral die van het achterstallig onderhoud, zijn door de RET niet op te brengen. Erkend wordt dat ook RoMeO dit niet kan opbrengen. Daar zal een structurele oplossing voor moeten komen. Die is vooralsnog niet binnen handbereik. Het onderkomen van de bus-afdeling van de Stichting wordt op termijn eveneens een probleem, hoewel de aanleiding een andere is. De RET wil namelijk de stalling aan de Sluisjesdijk verlaten en verhuizen naar een andere locatie nabij de remise Beverwaard. Daar zal echter geen overdekte stalling komen voor de bussen, zodat meeverhuizen geen soelaas kan bieden. Ook daarvoor is een oplossing niet binnen handbereik.

Al met al zijn het problemen die een steeds concretere bedreiging voor de Stichting in de toekomst zal worden.

Citytour Lijn 10

De Citytourritten van Lijn 10 gingen eind april weer van start. Gelukkig was voor ons het Willemsplein weer voor tramverkeer beschikbaar. We hebben tot en met juni en vanaf september gereden in de weekenden, in de maanden juli en augustus is de dienstregeling als gebruikelijk uitgebreid en is gereden van donderdag t/m zondag. Dat is weliswaar twee dagen per week minder dan in de jaren voor corona, maar de aanleiding hiervoor is dat enerzijds de dagen dinsdag en woensdag niet de drukste van de week zijn, en anderzijds ook omdat we krap in de medewerkers zitten. Het ziektepercentage was, net als bij het OV, nogal hoog. We hebben op tijd weten terug te schakelen. De tarieven hebben we moeten verhogen, de inflatie gaf daar alle aanleiding toe. Voor volwassenen is dat € 15 geworden en € 8 voor kinderen van 4 t/m 11 jaar.

De route in 2023 liep vanaf het Willemsplein naar het Centraal Station en vervolgens via de Nieuwe Binnenweg naar Delfshaven. Vanaf daar terug via de Westzeedijk naar het centrum en via het Hofplein naar het Oostplein. Vandaar werd over de Blaak met de toeristisch belangrijke Kubuswoningen en de Markthal terug naar het Willemsplein gereden. Bij het begin van het seizoen moest op het laatste moment de route nog worden aangepast omdat onverwachts de route via de Claes de Vrieslaan buiten dienst was gesteld.

In het najaar hebben we moeten constateren dat de toeristen nog niet helemaal terug in de stad waren; vooral ook waren er minder cruise-schepen die Rotterdam aandeden. De bezetting van de trams was gemiddeld nog steeds onder het niveau van 2019, het laatste voor-corona jaar.

In getallen: In 2023 hebben op 81 rijdagen bijna 9600 passagiers gehad, ter vergelijking, in 2022 hebben we bijna 5300 passagiers vervoerd. We zijn dus de weg omhoog weer ingeslagen.

Verhuurritten

Naast het rijden van de rondritten van Lijn 10 is het verhuur van trams aan diverse groepen een belangrijk deel van onze activiteiten. Een deel van de ritten beschouwen we als themaritten, zoals de Snertram, de Bijnamentour, de Tapas-tram, de IJsje tram en de rondritten voor de cruise passagiers van de Aida-schepen. Deze tramritten worden gehuurd door de desbetreffende organisatoren.

Daarnaast zijn er de ritten van particulieren ten behoeve van diverse gelegenheden, zoals huwelijk, verjaardag en afdelingsuitje. In totaal gaat het om ruim 300 ritten per jaar. Van dat totaal maken de themaritten ruim de helft van dit aantal uit. In het afgelopen jaar hebben we een flinke groei van zo'n 30 % gezien, waarbij mogelijk sprake is van een inhaalslag omdat ten tijde van de corona-pandemie dit soort ritten maar beperkt mogelijk was. De toekomst moet uitwijzen of dit inderdaad zo is.

Museum

In 2023 hebben op acht zaterdagen open huis in de remise gehad waarbij de tentoon gestelde voertuigen konden worden bezocht als ook de allerlei aan het openbaar vervoer verwante parafernalia. Er is in het midden tussen de opgesteld trams gelegenheid om koffie te drinken die bij het 'Wachthuis' verkregen kan worden. Jaarlijks wordt door middel van accenten het getoonde actueel en interessant gehouden. Tijdens de openingsuren zijn er pendelritten tussen de remise en

het Centraal Station. De ritprijs is inclusief te toegang tot de remise. Er worden zeven ritten per dag uitgevoerd. Ook worden per bus ritten uitgevoerd vanaf P+R-plaatsen bij station Alexander, Capelsebrug en Zuidplein. We streven er naar op de pendelritten per tram telkens ander materieel in te zetten dan die voor de ritten van Lijn 10 en de verhuurritten wordt gebruikt. De toegang tot de museumremise is ook met de Rotterdampas mogelijk. In 2023 hebben we bijna 3200 bezoekers kunnen verwelkomen.

RotterTram

In de loop van het afgelopen jaar heeft de RET de samenwerking met RotterTram beëindigd. In vervolg daarop is met betrokkenen gesproken of een samenwerking met RoMeO een mogelijkheid was. Dat is iets wat trouwens ook bij de aanvang van het project RotterTram is gebeurd. Ook nu is, opnieuw, vastgesteld dat een vrijwilligersorganisatie niet in de positie zit om een commercieel bedrijf dat de dagelijkse inzet van een tramvoertuig verlangt, te kunnen faciliteren. Wij kunnen die garantie niet geven. Zelfs voor een bedrijf als de RET is het in de afgelopen periode gebleken dat het een lastige klus is, te meer omdat het voertuig niet meer uit een serie komt waarvan onderdelen in het magazijn op voorraad liggen. Dat geldt voor RoMeO onverkort, maar daar komt ook nog eens bij dat het onderhoudspersoneel bij ons maar twee dagen in de week aanwezig is. Dat is geen basis om samen te werken met een commercieel bedrijf dat een tram voortdurend 'op de baan' wil hebben. Het is jammer dat dit geleid heeft tot wat zure reacties in de media bij het beëindigen van de activiteiten van RotterTram.

Overige activiteiten

In de zomer van 2023 werd het eeuwfeest van de tramverbinding met Hillegersberg gevierd, samen met dat van onze remise aan de Kootsekade. Die samenhang is geen toeval, de remise kon in Hillegersberg gebouwd worden in samenhang met de verlenging van de tramlijn vanaf de Bergweg naar de dorpskern van Hillegersberg, toen nog een zelfstandige gemeente. Beide zaken waren aanleiding om op zaterdag 29 juli met museummaterieel naar Hillegersberg te rijden. Die dag was uitgekozen omdat wegens het zomercarnaval geen dienst op lijn 10 werd uitgevoerd, zodat we voldoende personeel beschikbaar hadden om die diensten uit te voeren. De ritten aan de stadskant reden via de Oudedijk naar de Burg. Oudlaan. In de remise was er een fotopresentatie van de geschiedenis van de tram naar Hillegersberg die via een beeldscherm bekeken kon worden. Bij de winkeliers op de route tussen station Noord en de Molenlaan waren historische foto's van de tramverbinding in de etalages opgehangen. De wijkraad maakte dit mogelijk door middel van een subsidie.

Restauratieprojecten

Met de restauratie van enkele objecten van de collectie is flinke voortgang geboekt. De gelede tram Schindler 242 kon begin 2023 een punt gezet worden achter de bakrenovatie. Vervolgens is de wagen naar een bedrijf in Noord-Holland gestuurd waar de beide wagenbakken helemaal geplamuurd en gladgestuurd zijn. Daarna kondem de klassieke zwart met gele kleuren erop worden aangebracht. Medio 2023 kwam de wagen weer terug naar Rotterdam. Weer terug op de sporen van de remise kon aan de opbouw worden begonnen. Medio oktober was het werk zover gereed dan van een mijlpaal kon worden gesproken. Uwendig was de wagen helemaal klaar!

De restauratie van een ander object in de collectie, RTM-bus 87, kwam eveneens gereed. De bus staat ook bekend als pontbus, omdat de bus gedurende zijn bestaan de busverbinding tussen de Hoeksewaard en Dordrecht via de pont over het Dordtse Kil heeft onderhouden. Na afronding van het werk is de bus 'omgekeurd' van vrachtwagen naar bus en is de APK uitgevoerd. In augustus kon de eerste rit worden uitgevoerd. Al met al heeft de hele restauratie zo'n 25 jaar in beslag genomen. Het werk van de vierramige (houten) bijwagen 387 gaat gestaag voort. Vanwege de werkzaamheden die aan de Schindler 242 moesten worden uitgevoerd, gebeurde dat in 2023 op een lager tempo dan

gebruikelijk. Voor de volgende stap in de werkzaamheden is begin 2023 glas en staalplaat aangeschaft. Zodra dit op zijn plaats is gebracht, zal de wagen een geheel ander aanzien hebben gekregen en begint de eindstreep van de restauratie in zicht te komen.

Van open bijwagens 284 zijn een tiental jaren geleden de wielbanden vernieuwd. We hoopten daarmee het achterover hangen van de wagenbak te verhelpen. Maar bleek niet het geval. Er moesten aanvullende maatregelen worden genomen. De verenpakketten en de daarbij behorende ophangbeugels zijn nu ook vernieuwd. In 2023 is de wagen weer regelmatig in dienst geweest. Het ziet er naar uit dat dit wel heeft geholpen.

Het project voor de bouw van nieuwe zwanenhalsdraaistellen voor een van de vierasserbijwagens is gestart met de opdracht aan de Stoomtram Hoorn-Medemblik om het ontwerp zo te engineeren dat voor de bouw van de draaistellen van regulier leverbare onderdelen gebruik gemaakt kan worden. Wat in 1930 gangbaar was is dat nogal eens in 2023 niet meer. Hopelijk kan dan in 2024 met de aanmaak van de onderdelen een start gemaakt worden.

Inclusiviteit

Op het gebied van inclusiviteit zijn er in 2023 ook weer stappen gezet door onze organisatie. Tijdens de museumdagen rijden er bussen vanuit Zuid en de Alexanderpolder naar de remise toe. Veel mensen maken daar dankbaar gebruik van. Het is voor ons de manier om doelgroepen aan ons te binden die niet vanzelfsprekend een bezoekje brengen aan ons of andere musea. Ook zien we tijdens de museumdagen steeds meer gezinnen met jonge kinderen. Dat juichen we van harte toe, want de historie van het Rotterdamse openbaar vervoer is interessant, leerzaam en boeiend voor jong en oud. Onder de jonge gezinnen zien we steeds meer Oekraïense gezinnen die ons goed weten te vinden. Verder hebben we in 2023 weer een aantal trambestuurders van onder de 30 jaar opgeleid; zij zijn zelfstandig aan de slag. Eind 2023 zijn er in dezelfde leeftijdscategorie weer nieuwe trambestuurders gestart met een opleiding. Dat is belangrijk voor de diversiteit qua leeftijdsopbouw in onze organisatie. We timmeren hier dus goed aan de weg. Tot slot hebben we eind 2023 de procedure voor een nieuwe voorzitter afgerond. De nieuwe voorzitter is daarmee het jongste bestuurslid (37) en hij start in februari 2024.

Innovatie

Innoveren is en blijft lastig in een vrijwilligersorganisatie. Na contact met een aantal Rotterdamse scholen bleek dat een scholendienst, om klassen met historisch materieel naar culturele uitjes te brengen, onhaalbaar was. Vaak waren scholen gebonden aan een curriculum dat weinig ruimte liet voor aanpassingen in het schooljaar zelf, zien we grote druk vanwege het lerarentekort en de gevolgen van corona, waardoor alles dat er voor scholen 'bij' komt al snel te veel is. Verder zien we dat vervoer van schoolklassen al aanbesteed is, waardoor er minder noodzaak is om gebruik te maken van onze diensten.

Onze informatievoorziening aan boord van lijn 10 hebben we verder verbeterd, waardoor toeristen in drie talen op de juiste plek de juiste toelichting te horen krijgen. Ook de app / website waarop klanten de positie van de eerstvolgende tram kunnen zien, wordt regelmatig gebruikt. Deze innovatie is zelfs al overgenomen door onze collega's van het Haags Openbaar Vervoer Museum op hun Tourist Tram. We leren dus ook van elkaar. Tot slot hebben we aan het eind van 2023 stappen gezet om het gedigitaliseerde deel van de collectie te ontsluiten voor het publiek; in 2024 sluiten we een contract met DeventIT voor het collectiesysteem Atlantis. Daarmee kunnen we onze foto's en tekeningen volgens de laatste principes en eisen digitaal ontsluiten in een gebruikersvriendelijk zoekstelsel. Ook biedt het kansen om eenvoudig digitale thema-exposities samen te stellen.

Interconnectiviteit

We werken samen met partijen uit de cultuursector en daarbuiten samen aan een gezamenlijk doel: het ontsluiten van cultuur voor iedereen. We reden in 2023 samen met Stichting Scheurmail

Rotterdam (van bijnamenburgemeester Herco Kruijk) weer een aantal bijnamen- en voetbaltours. In overleg met het Oranje Comité in Schiedamschen dijk zorgden we voor memorabele busritten in de wijk op Koningsdag. Samen met Platform Wederopbouw Rotterdam werden de jaarlijkse wederopbouwritten met historische bussen door Rotterdam gereden, ook daar konden we rekenen op veel belangstelling. De elektrische tram naar Hillegersberg reed in juli 100 jaar, zoals hiervoor al is gemeld; samen met de winkeliersvereniging van de Bergse Dorpsstraat hebben we dat tot een succes gemaakt met ritten voor het publiek tussen Kralingen en Hillegersberg gereden met maar liefst zeven verschillende tramtypes die sinds 1923 op lijn 4 en 14 werden ingezet. Op Zuid hebben we in november samen met Rewriters Rotterdam / HipHopinjeSmool de eerste rondrit gereden langs streetart kunst in de buitenruimte. Dat smaakt naar meer: in 2024 gaan we daar zeker mee verder. Verder namen we deel aan de nationale Raildagen, waar we vervoer tussen railvestigingen verzorgden, de Stoomtreindagen bij onze collega's van het Stoom Stichting Nederland en haalden we de banden aan met de collega's van het London Transport Museum en die van de exploitant van de museumtramlijn in Göteborg (Zweden). Bij de viering van het Chinees Nieuwjaar is de Stichting inmiddels een vaste factor geworden. Met trams op de West-Kruiskade vormen we een lint van ruimtes voor workshops die aan de Chinese cultuur zijn gelinkt. Anders dan anders hebben we hiermee een stilstaande activiteit, dat is weer eens wat anders dan het uitvoeren van rondritten.

Voorts zijn we aangehaakt bij de brancheorganisatie van het Historisch Railvervoer Nederland, waar alle railmusea in Nederland zijn aangesloten. Verder is een goede band met de landelijke Tramweg-Stichting die een deel van de Rotterdamse collectie in eigendom heeft. Ten slotte is er Europese samenwerking met collega-organisaties in Fedecrail en de Arbeitsgemeinschaft Historisches Nahverkehr.

Vertrouwenspersoon

Stichting RoMeO heeft in 2023 een vertrouwenspersoon aangesteld voor de medewerkers. Als medewerkers te maken krijgen met pesten, discriminaties, (seksuele) intimidatie of agressie en geweld op de werkvloer kunnen zij hun beklag doen. Samen met de vrijwilliger bekijkt de vertrouwenspersoon dan wat er nodig is het werk als vrijwilliger weer veilig en met plezier te kunnen doen. De vrijwilliger houdt zelf de regie over het proces, de vertrouwenspersoon staat de vrijwilliger daarin bij.

Digitalisering

Bij de festiviteiten van het eeuwfeest van de tramverbinding naar Hillegersberg is een digitale presentatie van bij de Stichting beschikbare foto's geweest. Van de bij de Stichting aanwezige foto's en dia's zijn veelal digitale versies gemaakt. We willen daar een stap verder maken door deze ook via het internet beschikbaar te stellen. Veel is al bereikt met de integratie van de website ROVM-digitaal waar ook veel foto's en andere informatie over de historie van het openbaar vervoer in Rotterdam beschikbaar is.

Rotterdam, 21 maart 2024

Bas Schenk